

Azon a késő őszi napon...

Ötven éve, 1917. november 25-én, százezer budapesti munkás tiltotta a lenini forradalmat és követelte a békét az iparszarnoknál.

A századfordulót követő idők harcos nemzedékét 1917 végére megtizedelte az első világháború. Akik itthon maradtak, azokat a háborús rendelekek százainak drákói szigorja, a nyomor és a járványok sújtották. „Ebben az időben” — jegyezte fel a rendőri krónika — „az árak felszöktek és egyre nehezebb volt a megélhetés”. Szípolozták a népet az árdarágások, a láncolások, a feketézők. Megnőtt „a hadiüzemekből önkénytelenül eltávozott munkások száma” — panaszkodott az akkori rendőrkapitány. „Sok a bérmozgalom... Növekedik a háborúellenes és hadseregellenes akciók száma...” És a hírhedt papírtalpi bakancsok és posztócsalások botrányát újabb félmillió borszállítási panamára követte. Rendszeresen megdézsmálták a katonáknak küldött postacsomagokat. Katonaruhába öltözött banditák kirabolták a vonatokat. Nyolcvanezerrel több szökött frontharcos bújkált a városban. Maga a budapesti rendőrfőkapitány állapította meg: „Elszaporodtak a nyílt mozgalmak a háború befejezéséért... Az általános nyomor és a reménytelen jövő rémképe felizgatta az elcsigázott és leromlott szervezett népet”.

Szükségképpen aktivizálódott a munkásság. Legjobbfiak fokozatosan megszabadultak a II. Internacionálé megalkuvó vezetőinek befolyásától. Kezdték létrehozni a gyárközi bizottságokat és sorra-rendre megfogalmazták politikai és gazdasági követeléseiket. Felfokozta akarataijukat a lenini forradalom győzelmének híre. Magyarország szervezett munkássága követeléseinek első helyére állította a békét. Orosz testvéreik példájára munkás és katona-tanácsokat akartak, általános sztrájkot s ennek folytatását: forradalmat.

Sajnos, forradalmi párt még nem is létezett. Ezért csupán különféle baloldali csoportok és egyének agitál-

tak és szerveztek a munkások soraiban. Ebben az esztendőben, tavasztól ősziig, háromszorosára emelkedett a szakszervezetek taglétszáma, és naponta új csoportok csatlakoztak a leendő forradalom fiaihoz. Sok orosz, olasz, és szerb fogoly dolgozott akkoriban a hadiüzemekben, ezek mind támogatják a magyar munkások ügyét, kik kifejezték valamennyi dolgozó érdekét — a parasztokét és a fronton vérző millió katonatömegét is.

Ilyen előzmények után, 1917. november 25-én, vasárnap délelőtt, százezer munkás szállta meg a városligeti Iparcsarnokot és környékét. Demonstrációjukat a hatalom nem merte már megakadályozni, de készenlétben tartotta a csendőrséggel megerősített rendőrséget, a rendészeti bevetésre kiképzett katonaságot és a Várban elhelyezett bosnyák ezredet. Azon a zúmarás, ködös késő őszi napon elnéptelenedtek a hadiüzemek, amelyekben vasárnaponként sem szünetelt egyébként a munka. Budapest dolgozói készülődtek erre a napra.

Benn, az óriási hodályban Bokányi beszélt. A munkások köszöntötték a lenini forradalmat, a békét, az elnyomatást és kizsákmányolást megszüntető új társadalmat.

E nap délutánján az SZDP rendkívüli kongresszust tartott. Amde a napirenden csak a gyülekezés szabadsága, a választójog és a nyomor kérdései szerepeltek. Csak hogy a forradalom szelme bírálata és követelések formájában mégis betört a terembe és szerteáradt az ország minden nagyobb városába.

Az iparszarnoki nevezetes demonstráció után fokozódott a forradalmi erjedés. Egy év múltán győzött az „öszirózsa” és a rákövetkező év márciusában a proletárfordalom. De ekkor már volt marxista-leninista párt is. Ennek a történelmi fejlődésnek kiemelkedő állomása volt az 1917-es iparszarnoki tömegfelvonulás.

Földes Mihály

Következtetések a „nemzeti” étlapról

Tarján Róbert professzor, az Országos Élelmezési és Táplálkozástudományi Intézet igazgatója a napokban védte meg a tudományok doktora cím elnyeréséért benyújtott disszertációját. Nemzetközi nevű tudósunk ebben a munkájában a magyar néptáplálkozásra vonatkozó két évtizedes vizsgálatait foglalta össze.

Egy kis túltápláltság

A magyar néptáplálkozás alapvetően megváltozott — állapította meg. Kalória-fogyasztásunk 3000 fölért, ami már a túltápláltság problémáját veti fel. Javult a táplálék minősége is, lényegesen több állati eredetű terméket fogyasztunk, mint korábban. A fehérjefogyasztásban, amely a kalória-fogyasztással arányosan növekedett és ma már kielégítőnek mondható, az állati eredetű fehérje részaránya az ideálisnak tartott 30 százalékkal szemben ma már a 40 százalékot is eléri. További növelése legfeljebb költségessé, de nem egészségesebbé tenné táplálkozásunkat.

Zsír- és cukorfogyasztásunk is lényegesen nőtt, de összetételével nincsenek olyan nagy bajok, mint sokan hiszik. A sertézsír-fogyasztás kétségtelenül túlnyomó, de a professor megfigyelései és kísérletei nem igazolták az állati zsír egészségkárosító hatását.

Ezért nem is látja indokoltnak, hogy a zsír- és cukorfogyasztás szerkezeti arányait megváltoztassák, legfeljebb a teljes zsíradag mennyiségét lehetne mérsékelten csökkenteni.

Kevesebb, de még sok kenyér

A magas szénhidrát-fogyasztást általában az elégtelen, vagy korszerűtlen táplálkozás ismérveinek tekintik. Ezen a téren is sokat javult a helyzet, a korábbi 60–70 százalékos helyett manapság 50 százaléknál is kisebb a kalória-fogyasztásban a szénhidrátok aránya. Ez a csökkenés több tényezéből adódik. A korábbinál kevesebb, bár még mindig sok kenyeret fogyasztunk, csaknem kizárólag búzalisztból. Nagyon visszaesett a rozs felhasználása, viszont növekedett a rizs. Sajnálatos a burgonyafogyasztás csökkenése, mivel ez a fontos

élelmezési anyag a keményítő, tehát a szénhidrát-kivétel fehéjét is tartalmaz. A szénhidrát-fogyasztás jelentős része a megnövekedett cukorfelhasználásból adódik. A vitamin- és ásványi-só-ellátást javítja a megnövekedett gyümölcs-fogyasztás.

Változatlanul probléma, hogy kevés tejet és tejterméket fogyasztunk, pedig a tej és származékai nemcsak kítűnő fehérjeforrások, hanem olyan anyagokat is tartalmaznak, amelyeket más élelmiszerekben nem fordulnak elő.

Alkohol: 20 százalék

Kávé, kakaó, tiszta anynyit iszunk, mint korábban, a teafogyasztás is többszöröse emelkedett, bár korántsem ilyen arányban. A megnövekedett kakaófelhasználás azért öröndetes, mert tejfogyasztással járt együtt. Az alkoholos italok részaránya az élelmiszerekre és élvezeti cikkekre fordított összegnek több mint 20 százalékára emelkedett.

Kortárs-est Szegeden

Dr. Kemenes Béla tanszékvezető egyetemi tanár, a József Attila Tudományegyetem rektorhelyettese megnyitójával, dr. Csukás István tanszékvezető egyetemi tanár tartalmas értékelő bevezető előadásával kezdődött csütörtökön este a jubileumi Kortárs-est az egyetemi épület aulájában. Az idén már tizedik évfolyamában megjelenő, 13 ezer példányszámú népszerű folyóirat kritikai jellemzésében a bevezető referátum mindenekelőtt azt a szerepvállalást hangsúlyozta, melyet a Kortárs alkotókör végzett 1956 utáni irodalom-politikánk elméleti tisztázásában. Együttal figyelmet keltett, ráhangolt arra az írói-kritikai polemizáló vitakörre, mely éppen a Kortárs jelenlévő szerzői gárdájának sajátja.

S az irodalmi est neves költő-író vendégei éltek az alkalommal, felolvasásra szánt műveiket jobbra a társadalmi szatíra irodalmi raktárából választották. Benjámin László Kossuth-díjas költő — aki a Tisza-

A professzor arra is felhívja a figyelmet, hogy különösen a táplálkozás szokások szorulnak változtatásra. Elgondolkodtató például az az adat, hogy nagyobb iskolás gyermek csoportból minden ötödik gyerek reggel nélkül megy el hazulról, minden negyedik legfeljebb üres kenyeret, vagy süteményt eszik a tea-hoz, és csak mintegy 30 százalék reggelizik kielégítően. Mivel a délelőtti koszt is többnyire gyenge, a következő kezmény a túlzásba vitt ebéd. Húszéves egyetemista fiatalok körében folytatott megfigyelés szerint többnyire edességekkel, péksüteményekkel húzták ki a nap jelentős részét, és csak nagyon kevés tejet fogyasztottak. A korábbi időkből ismert táplálkozási hiánybetegségek megszűntek. Ezzel szemben az orvosok, a táplálkozástudósok figyelme egyre inkább a túltápláltság egészségügyi problémái, a cukorbetegség, az elhízás, az érlelmeszesedés, a magas vérnyomás, a szívizomfajulás felé irányul. (MTI)

A Tiszatáj kiskönyvtár új kötete

Néhány évvel ezelőtt a szegedi Somogyi Könyvtárban bukkantak nyomára két csongrádi parasztasszonynak a felszabadulás előtt írt önéletrajzi regényeire. Túrinné Cseh Viktória és Keskenyné Kovács Veron írásait a felszabadulás előtti szocialdemokrata sajtó jelentette meg. A két parasztasszony-nak a földmunkások egykori nehéz sorsát tükröző írásait a szegedi Tiszatáj-Magvető kiskönyvtár-sorozatban most ismételtelen megjelentették. A több mint 400 oldalas, kis formátumú kötet első része az 1962-ben elhunyt Túrinné visszaemlékezéseit, a második rész pedig Keskenynének először 1940-ben megjelent, „Dohányföldről indultam el” című írását tartalmazza.

Honnan ered a betegség?

Ankét a baleseti határesetekről

Az Állami Biztosító Csongrád megyei igazgatósága és a Szeged m. j. városi tanács vb. egészségügyi osztálya ankétot rendezett tegnap, pénteken Szegeden, a Tisza Szállóban a balesetekből származó betegségekről, az úgynevezett baleseti határesetekről.

A meghívott mintegy 30 egészségügyi szakember hét előadást hallgatott a különböző gyógyítási szakterületek baleseti eredetű megbetegedéseiről. Dr. Zoltán László, az Országos Idegsebészeti Tudományos Intézet professzora, dr. Moll Károly, a Hévízi Állami Gyógyintézet főorvosa, dr. Csik Lóránt, a Szegedi I. Sebészeti Klinikai adjunktusa, dr. Simon Lajos, az ORFI kandidátusa, dr. Bíró Tibor, az Országos Traumatológiai Intézet docense, dr. Oláh Miklós, a Szegedi Szemészeti Klinikai adjunktusa és dr. Domokos József, a Szegedi Kórház rendelőintézetének szakfőorvosa tartott előadást.

A baleseti határesetekről tárgyaló ankét igen hasznos kezdeményezés a lakosság 70 százalékát érintő balesetek alapos vizsgálatában és a betegségek eredetének megállapításában. Dr. Zoltán László professzor kérdésünkre elmondta, a balesetek után számos esetben nem állapítható meg könnyen, hogy a sérülés a balesetből származik-e vagy sem? Sem a betegnek, sem az Állami Biztosítónak nem közömbös ennek kiderítése.

A mi intézetünkben például az agysérüléssel bekerülő betegek javarésze baleset áldozata — mondotta dr. Zoltán László professzor —, de ennek kiderítését néha már bírósági ügyek és perek követelik. Az ankét segítségével most igyekszünk egységes véleményt kialakítani az egyes balesetekből eredő sérülésekről.

Népességtudományi kutatócsoport alakult

Népességtudományi csoport alakult a napokban — elsőként a vidéki városok közül — Szegeden, a TIT keretében. Elnökéül dr. Horváth Róbert tanszékvezető egyetemi tanárt, titkárául dr. Kovács Zoltán főiskolai adjunktust választották meg.

A csoport életre hívását a világviszonylatban is legalsóbb magyar születési arányszám, demográfiai helyzetünk vizsgálata tette indokolttá. A TIT szegedi népességtudományi csoportja a jövőben összefogja azokat, akik munkájuk, érdeklődési körük alapján a népesedés kérdéseivel foglalkoznak, s

megvizsgálja Szeged és Csongrád megye sajátos regionális népesedési kérdéseit. A jövőben megtartandó előadások között szerepel például a születésszám és népességnövekedés alakulása Magyarországon és világviszonylatban; miért csökkenek a születések Magyarországon; a családtervezés és eszközök, hatásuk; halandósági viszonyaink javulása és következményei; Szeged város távlati tervéi és a népesség. Szó esik még a válságról, a társadalmi mobilitásról, az öngyilkosságokról, ezek okairól és hatásáról.

Becsüljük meg parkjainkat!

Kovács Albertné gimnáziumi tanár, szegedi olvasónk szerkesztőségünkhöz küldött levelében arról az örméről ír, hogy a Bécsi körúti lakótelep környéke mennyire megszépült. „Napról napra gyönyörködtem abban a céltudatos, körültekintő, gondosságban, ahogy alakult a környezet. Padok, virágágyak, díszített pihenők, a kiscsúszkák homokozó, s külön a serdülő ifjúság részére egy futballpálya. A kis park zöldült, virágzott, az elültetett fácskák hajladoztak megtervezett sorokban. Az ifjúság birtokba vette a kulturált kis parkot. Sajnos, az örmőbe ürmös is vegyült, a 12 kis fából álló fasort szinte tönkretették. A futballpálya helyett a kisgyerekek mászóakánál futballoznak, a díszcsúszkák között írtam már a III. kerületi vezérigazgatóságának és a tanárképző főiskolának a gyakorló iskolája igazgatóságának, hogy az osztályfőnöki órákon beszélgesse a gyermekekkel a környezet kultúrájáról és tegyék az üttörő feladatává a parkok védelmét.”

Olvasóink írják...

Üres mentőláda

Zsindely Ottó nyugdíjas, Szeged, Hétvezér utca 26/a szám alatti olvasónk szerkesztőségünknek küldött levelében a többi között írja: azon szegediek közé tartozik, akik nemcsak nyáron, hanem az őszi-téli hónapokban is sürűn vendégei a sportuszoda termálfüves medencéinek. „Legutóbb azonban — mint írja — majdnem végzetes baleset ért a fürdőben, mert a falépcső egyik deszkája hiányzott, amit nem vettem észre, és a lépcsőfokok között a medencébe zuhantam és megsérültem. A fürdő alkalmazottai nem részesítettek elsősegélyben egyszerűen azért, mert ahhoz való felszerelésük nincs, a mentőláda üres volt.”

Különleges bolt-e a Bizományi?

Dr. Párducz Gyuláné, Szeged, Hunyadi János sugárút 59. szám alatti olvasónk hosszán küldött levelében a következőket írja: „Takarékos háziasszony lévén, nem gyűjtöm otthonomban a felesleges holmikat. Leányom kinőtt, kifogástalan, jó minőségű rakott szoknyáját gondosan átvásaltam és bevittm a Bizományi Áruházba. A becsús két ujjá közé fogta, s fitymálva félretolta, mondván, ki hord ma rakott szoknyát? Más is hasonlóképpen járt. Egy idős

hölgy diagonál szövésű, igen jó állapotban levő felöltőt tett a becsús elé. A döntés hasonló volt; ki hord ma ilyen szövés, szabású felöltőt? Az eladó szomorúan motyogta, hogy még 50 forintért is odaadná. Elgondolkodtam: mióta lett a Bizományi Áruház különleges bolt, ahol csak a divatos dolgok cserélnek gazdát? Eddig abban a hiszemben éltem, hogy a Bizományi Áruház a kis fizetésű, megszurolt emberek segítségére létesült.”

Sűrű áramszünet Tápén

Sándor Ferdinándné, Tápé, Sziklai Sándor utca 2. szám alatt lakó olvasónk szerkesztőségünkhöz küldött panaszslevelében azt teszi szóvá, hogy Tápén igen gyakran van áramszünet. „Ez történt vasárnap, november 19-én is. Furcsának tartom a DAV részéről, hogy vasárnap, amikor mindenki otthon van, és különféle házimunkáit végezné, egész napon áramszünetet tart. Mi dolgozó emberek, a házimunkák túlnyomó részét vasárnap végezzük el, nagyon sok házból villanygépek segítségével. Ha csak egyszer fordult volna elő ez a jelenség, nem is szólnék, de igen gyakori.

Szerkesztői üzenetek

Szossnyák László, Szeged: Panaszáról értesítettük az illetékes szervet, s intézkedést kérünk az ügyben. Király Antal: A hirdetések szövegét nem a szerkesztőség és nem is a hirdető fogalmazza meg, hanem aki a hirdetés feladja. Ha egy-egy hirdetés nem világosan informálta az érdeklődőket, azt kell keresni, aki hirdette. F. György, Pusztaszék: Beküldött verse nem ütött meg a közölhetőség mértékét. Bár gondolatai kétségtelenül szépek, ösztönök, megformálásuk nem elég művészi.